

Kulturdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Er referens
Ku2024/00602

Vår handläggare
Ivar Ekman

Remissvar gällande betänkandet **Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34)**

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på betänkandet. FOI:s synpunkter nedan följer betänkandets disposition.

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

FOI instämmer i betänkandets konstaterande att public service har en viktig roll att spela ur beredskapsperspektiv, något som ökat i betydelse med det nya säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. FOI konstaterar att det finns utmaningar kring långsiktigheten i finansieringen av marknätet och menar att en statlig grundfinansiering av Teracom bör övervägas. FOI ställer sig vidare frågande till kommitténs förslag om medelstildelning. Förslaget i sin nuvarande form innebär en överliggande risk att flera av de styrkor ur beredskapssynpunkt som tydligt formulerats i betänkande kan komma att försvagas under tillståndsperioden vilket, givet det säkerhetspolitiska läget, kan verka menligt på svensk beredskap.

Public service i oroliga tider

Erfarenheterna från Ukraina visar att tillhandahållandet av opartisk och saklig nyhetsrapportering, i synnerhet med god regional täckning och genom robusta distributionskanaler, i en krigssituation som direkt påverkar kritisk infrastruktur (i Ukrainas fall framför allt elförsörjningen), är av ett stort värde både för enskildas säkerhet och för försvarsviljan i stort. Att svensk public service dessutom redan har en stor publik (vilket inte var fallet för ukrainsk public service när den fullskaliga ryska invasionen skedde 2022) kan tänkas bidra till att göra detta värde större. Betänkandet konstaterar att forskning visar på en tydlig koppling mellan medieanvändande och förtroende. Att public service åtnjuter ett stort och stabilt

förtroende (vilket inte heller gällde i Ukraina 2022), kopplat till den stora publiken, torde göra svensk public service till en ännu större tillgång i en eventuell framtida krigs- eller krissituation. Detsamma gäller public services roll i att motverka desinformation, vilket blivit viktigare med den alltmer komplexa hotbilden, även i situationer utan höjd beredskap.

FOI instämmer i betänkandets beskrivning av public service viktiga roll ur ett samhälls- och demokratiperspektiv. FOI ser dessutom starka paralleller mellan denna roll och public services beredskapsfunktioner. De flesta faktorer som beskrivs som viktiga principer för public service – förmågan att nå hela befolkningen, inklusive minoriteter och underrepresenterade grupper, samt förmedlandet av opartisk och balanserad information – är även sådana som erfarenhet visar är av stort värde i kris- och krigssituationer. Det åtföljande förtroendet är en bekräftelse av att uppdraget fullföljs, men också en tillgång ackumulerad över tid som finns tillgänglig som en viktig resurs i situationer där samhället utmanas och just förtroende riskerar att bli en bristvara. FOI bedömer därför att ett vidmakthållande av ett starkt public service i bred mening är av ett stort värde från ett nationellt beredskapsperspektiv.

Teknikneutralitet

FOI ser förslagen om teknikneutralitet, ett fokus på företagens egna plattformar och robusta digitala distributionskanaler som värdefulla från beredskapssynvinkel. Erfarenheterna från Ukraina visar att invånarnas metoder att tillgå information varierar beroende på konfliktens natur och intensitet, och att så länge digital infrastruktur är tillgänglig så tenderar det att vara den mest attraktiva kanalen. Det är därför viktigt att public service har förmågan att nå ut i både marknät och digitalt.

Beredskapsuppdraget

FOI instämmer vidare i den läsning av formuleringen om public services beredskapsuppdrag som görs av kommittén. FOI ser dock ett behov av att tydliggöra vad ”lyda under regeringen” faktiskt betyder, inte bara vad det inte innebär, vilket tydliggörs i betänkandet.

Marknätet

FOI ser, precis som kommittén, att marknätet är av stor betydelse ur beredskaps- och säkerhetssynpunkt, och instämmer i förslaget att en täckningsgrad på 99,8 procent bör vidmakthållas. Även FOI ser public services eventuellt ökade kostnader för marksändningar genom Teracom som en viktig stötesten, men menar att staten bör överväga en grundfinansiering av marknätet, för att en så samhällskritisk infrastruktur ska kunna upprätthållas på ett långsiktigt och stabilt sätt.

Medelstildelning

Givet allt ovan ställer sig FOI frågande till kommitténs förslag om medelstildelning. Betänkandet gör tydligt att den kommande tillståndsperioden kommer att medföra ökande kostnader för public service, inte minst för de förslag som görs på beredskapsområdet. FOI delar inte heller bedömningen att detta uppdrag bara kommer kräva stora resurser vid tillståndsperiodens början. Det säkerhetspolitiska läget är, i FOI:s bedömning, sådant att en kraftigt förhöjd osäkerhet råder på längre sikt än ett par år, vilket innebär att många verksamheter behöver ta höjd för en fortsatt negativ utveckling. FOI har vid upprepade tillfällen understrukit att totalförsvaret, och inte minst dess civila del, behöver stärkas ytterligare. Samhällskritisk verksamhet överlag, dit public service kan räknas, står inför stora investeringsbehov.

Kommittén konstaterar att public service idag befinner sig i en situation där kostnadsökningar på grund av de senaste årens inflation redan inneburit nedskärningar i verksamheten, inklusive programverksamheten. Kommittén föreslår trots detta, utifrån den modell som rått hittills med årliga uppräknings av företagens budget som motsvarar Riksbankens inflationsmål på 2 procent, en stegvis nedskärning av budgeten över tillståndsperiodens 8 år (uppräknings utslagen över hela perioden är 1,75 procent per år). De möjligheter till effektiviseringar genom teknikutveckling (framförallt AI) som kan motverka att dessa nedskärningar får negativ påverkan på verksamheten måste beskrivas som osäkra. Sammantaget innebär förslaget i sin nuvarande form en överliggande risk att flera av de styrkor ur beredskapssynpunkt som tydligt formulerats i betänkande kan komma att försvagas under tillståndsperioden vilket, givet det säkerhetspolitiska läget, kan verka menligt på svensk beredskap.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör Jens Mattsson efter föredragning av analytiker Ivar Ekman. I den slutliga handläggningen har även överdirektör Lena Nyberg, enhetschef Sara Brunnberg, jurist Alexander Engvers och särskild rådgivare Mikael Wiklund deltagit.

.....
Jens Mattsson

.....
Ivar Ekman

Datum
2024-09-11

Nr FOI-2024-921

Sändlista:

För kännedom

Försvarsdepartementet/RS

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Deltagare i slutlig handläggning